

ASPECTE PRIVIND STAREA DE SPIRIT A POPULAȚIEI JUDEȚULUI TIMIȘ ÎN ANUL 1982

Vasile Rămneanțu*

Cuvinte cheie: populație, Timiș, recesiune, stare de spirit, nemulțumire

Keywords: population, Timiș County, recession, frame of mind, dissatisfaction

Hotărârea regimul Nicolae Ceaușescu de dezvoltare extensivă a economiei României a dus la creșterea efortului investițional prin repartizarea în acest scop a unor rate crescânde din venitul national, paralel cu restrângerea corespunzătoare a părții repartizate consumului, dar și cu scăderea eficienței acumulării, iar pe de altă parte, “antrenarea unor cheltuieli materiale și energetice mult crescânde, în condițiile în care au crescut enorm pe piața mondială prețurile petrolului și materiile prime minerale”.¹

Dinamica economiei românești a fost influențată într-o mare măsură de relațiile economice internaționale, ca și de schimbările care au avut loc în ordinea economică și politică internațională. Astfel economia românească a fost puternic lovită de al doilea șoc petrolier puternic din anii 1978–1980, produs în urma revoluției islamice din Iran și al războiului irakiano-iranian, fiind afectate sectoarele industriale energofage (chimia, metalurgia, a materialelor de producție și produse din lemn), care dădeau și cea mai mare parte a produselor finite de export.²

Pe de altă parte, au crescut dobânzile la credite pe plan mondial, concomitent cu căderea prețurilor la o serie de produse exportate.

Pe acest fond, la începutul deceniului al nouălea al secolului trecut, România a trebuit să plătească o serie de datorii acumulate în anii 70, iar pentru a evita intrarea efectivă a țării în incapacitate de plată, a fost necesară reeșalonarea acestora pentru perioada care a urmat.³

* Universitatea de Vest Timișoara, b-dul Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: vasileramneantu@yahoo.com

¹ Aurel Iancu, Florin Marius Pavelescu, *Creștere economică, acumulare și dezechilibre în România perioadei comuniste* (București: Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, 2018), 10, în <https://ideas.repec.org/rorseince>, accesat 18 octombrie 2021.

² Ibid., 13.

³ Ibid., 14.

Măsurile de austeritate pe care le-a luat liderul comunist român în vederea achitării datoriilor externe înainte de termen au agravat și mai mult criza prin care trecea România, ele ducând la forțarea și mai puternică a exporturilor la toate categoriile de produse și în primul rând a celor agricole și alimentare, la limitarea drastică, până la interzicere, a importurilor la majoritatea produselor, inclusiv a celor de tehnologie, de utilaje și piese de schimb (cu consecințe negative asupra dezvoltării industriei), toate acestea urmând a fi produse în țară.⁴

În acest context, în anul 1982, la Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 9 aprilie s-a subliniat că realizarea planului de export constituia, în condițiile crizei mondiale, cea mai importantă problemă a economiei românești.

Se cerea intensificarea eforturilor pentru obținerea unor prețuri avantajoase la export, asigurându-se un echilibru între prețurile de import și cele de export.

Conducerea partidului a constatat că se apela, încă, cu ușurință la import și în consecință trebuiau luate toate măsurile pentru producerea în mare parte cu forțe proprii, în special a unor utilaje și piese, ținându-se seama de necesitatea orientării fondurilor în vederea importurilor de materii prime.

În plan financiar, datorită nivelului mare al dobânzilor practicate pe piața mondială și care duceau la reducerea investițiilor, s-a hotărât ca România să nu mai apeleze pe viitor la noi credite pentru investiții, urmând ca întregul program de dezvoltare economico-socială a țării să fie realizat cu forțe proprii.

Totodată, în vederea realizării mijloacelor necesare plăților în devize libere pentru construirea centralelor nucleare-electrice, s-a stabilit să se aloce mărfurile necesare la export pentru constituirea unui fond special în valută prin care să se asigure finanțarea programului de realizare a acestui obiectiv, fără să se mai recurgă la noi credite în devize libere în acest scop.⁵

⁴ Ibid., 15.

⁵ *Scânteia* (10 aprilie, 1982): 1. În privința exportului, într-o teleconferință la care au participat primii-secretari ai Comitetelor județene P.C.R., Nicolae Ceaușescu declara: "Se lucrează numai producție pentru export. Voi da dispoziție să se scoată din producție ceea ce nu e pentru export. Numai după realizarea exportului, se realizează și altă producție. Aceasta este valabil pentru toate întreprinderile. Am stabilit reprezentanți care să urmărească producția de export. Este necesar să facem unele importuri dar, dacă nu realizăm producția de export nu putem să facem nici importuri. Noi ar trebui, în linii mari, să terminăm, în jurul datei de 25-26 ale lunii producția de export prevăzută și să lucrăm în ultimele 4-5 zile pentru țară sau pentru export, deja pentru luna următoare", vezi Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș (SJANT), fond *Comitetul județean Timiș al PCR*, d. 6/1982, f. 129.

Restricțiile impuse la import au afectat în anul 1982 și industria județului Timiș, în ședința Biroului Comitetului județean al P.C.R. Timiș din 14 iulie precizându-se că multe întreprinderi și-au restrâns activitatea datorită lipsei de materii prime din import, fiind dat exemplul

În privința reducerii consumului de energie electrică, la 22 iunie 1982 Comitetul Politic Executiv decidea ca prin măsurile de economisire preconizate pe fiecare familie să fie realizată o reducere a consumului de energie electrică de circa 20%.⁶

Ultima decizie majoră pe care liderul României comuniste a luat-o în anul 1982 a fost cea adoptată la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie, când acesta declara “Avem în vedere că până la sfârșitul anului 1985 să reducem cel puțin la jumătate nivelul datoriei externe, iar în următorii 2–3 ani ai cincinalului 1986–1990 să o lichidăm complet”.⁷

Nota Inspectoratului județean Timiș al Ministerului de Interne către primul-secretar al Comitetului județean PCR Timiș din 20 ianuarie 1982 semnala unele comentarii negative și stări de spirit nefavorabile legate de noua modalitate de aprovizionare a populației cu unt și lapte pe bază de tichete. Deoarece cantitățile rămâneau în continuare insuficiente, mai multe persoane afirmau că “... menirea acestor tichete este de a opri lumea să cumpere lapte după necesități și nu de a asigura fiecăruia cantitatea prevăzută”.

Existau nemulțumiri legate și de faptul că produsele amintite mai sus erau distribuite la ore nepotrivite, când majoritatea populației se afla la serviciu, acestea nemaigăsindu-se în magazine după amiază.

În general, se comenta faptul că “...de când au tichetele acestea intri mai greu în posesia laptelui decât anterior”, multe persoane întrebându-se cum își justificau activitatea și pe ce bază își realizau retribuțiile vânzătorii de la raioanele de mezeluri, lactate și dulciuri din magazinele alimentare, deoarece aceștia din 8 ore lucrau efectiv 1–2 ore, “în rest stau cu brațele încrucișate”.

Era comentat și faptul că untul care a fost pus recent spre vânzare a fost alterat, fiind păstrat o perioadă prea mare de timp în depozit.

Pe fondul acestor neajunsuri, în rândul unei părți a populației din județ se constata o stare de spirit “nefavorabilă”, punându-se întrebări de genul: “ce vom mânca în viitor”; “cât vom rezista așa”; “ce soartă vor avea copiii noștri în viitor”.

În continuare documentului se preciza că nemulțumirile erau accentuate de aspectele prezentate de mijloacele de propagandă în masă referitoare la bunăstarea poporului care se considera că “sunt în flagrantă contradicție cu realitatea cotidiană”.

În aceste condiții, multe persoane “recurgeau la aprecieri tendențioase”, la

“Dermantinei”, singura întreprindere din România care producea mănuși chirurgicale și care a anunțat că nu mai putea fabrica nici o pereche tocmai din această cauză. Pe de altă parte, lipsa săpunului și detergenților de pe piață se datora inexistenței “alcooilor grași”, vezi SIANȚ, fond Comitetul județean P.C.R. Timiș, d. 7/1982, f. 9.

⁶ Scânteia (12 iunie 1982): 1.

⁷ Scânteia (17 decembrie 1982): 4.

aluzii referitoare la evenimentele din Polonia, ajungându-se chiar la exagerări, aspecte privind situația din România fiind comunicate și în străinătate. Unii cetățeni care au fost plecați temporar în țările vecine, îndeosebi în Republica Populară Ungaria și care au dorit să-și aducă anumite cantități de unt, au fost oprți de către organele vamale respective care “au afirmat tendențios mergeți la voi în țară și aplaudați”.

Nemulțumirile pe marginea aprovizionării erau amplificate de întreruperea sistematică, neanunțată, a energiei, a încălzirii imobilelor și a apei calde menajere, precum și de insuficiența cantităților de combustibili (lemne, cărbune, butelii de aragaz), de neajunsurile care persistau în privința transportului în comun, toate acestea creind “condiții favorabile de exprimare a unor manifestări de nemulțumire în masa”.⁸

În rândul locuitorilor din Foieni, Peciu Nou, Uivar, Coșteiu, Belinț, Sculea etc. erau semnalate nemulțumiri față de hotărârile Consiliilor populare respective, potrivit cărora, fiecare familie trebuia să predea câte 10–20 de kilograme de porumb la preț de achiziții.

Situația a generat diferite “interpretări și stări de spirit negative”, apreciindu-se că “în curând vor fi obligați să predea produsele la stat și dacă nu s-a reușit recoltarea de pe câmp acum se recoltează din podul oamenilor”.

Nemulțumirea era datorată și de faptul că membrii cooperatori nu au primit de la C.A.P. decât cantități foarte reduse de porumb pe anul 1981, iar în unele localități nu au primit încă nici o cantitate. Unele elemente, se arăta în continuarea notei, recurgeau la aprecieri potrivit cărora în “România situația va ajunge la fel ca în Polonia, căci atât timp cât agricultura nu este retribuită, iar omul din C.A.P. să fie cointeresat de câștig, nu va produce nimic cum trebuie”.

În același context, se făceau afirmații că “deși se încearcă ceva în agricultură, fiind elaborate unele măsuri, dar degeaba li se cere țăranilor să crească animale căci aceștia acum nu au cu ce le hrăni”.

În localitatea Sacoșu Turcesc nemulțumirea cooperabilor era cauzată și de faptul că factorii locali cereau să nu mai cultive, în 1982, porumb pe loturile de folosință, ci doar legume și zarzavaturi. Pe fondul acestor neajunsuri și nemulțumiri din mediul rural, unele elemente de naționalitate germană insistau în vederea obținerii aprobării pentru a pleca definitiv din țară, afirmând că “aici nu se mai poate trăi și nu se știe ce va mai aduce ziua de mâine.”⁹

⁸ SJANT, *fond Comitetul județean P.C.R. Timiș*, d. 362/1982, f. 2.

⁹ *Ibid.*, f. 4. Din analizele Comitetului județean de partid de partid reiese situația dificilă din agricultura timișoreană, în cadrul ședinței Biroului Comitetului județean P.C.R. Timiș din 3 iulie 1982 primul-secretar Petre Dănică informând că în județ erau cu mai puțin de 20.000 de bovine decât în anul 1981, aceasta și ca urmare a lipsei de furaje, vezi d. 7/1982, f. 1. Într-o teleconferință cu primii secretari de județe, Nicolae Ceaușescu considera situația de la Timiș “deosebit

La 27 ianuarie 1982 se arăta că existau unele manifestări de nemulțumire, comentarii negative sau aprecieri tendențioase în legătură cu diverse măsuri întreprinse de către statul român pe plan economico-social.

Astfel, această stare de spirit în rândul locuitorilor din Timișoara era datorată frecvențele întreruperi neanunțate a furnizării energiei electrice și implicit a apei menajere și energiei calorice la locuințele de bloc.

De asemenea, în rândul personalului muncitor de la “Fabrica de placaj și furnir” Deta se comenta nefavorabil că din cauza acestor întreruperi de curent electric nu se realiza la timp planul de producție, iar pentru îndeplinirea lui, muncitorii, trimiși acasă ziua, erau chemați la lucru pe timp de noapte, în schimbul III sau duminicile.

Continuau să se semnaleze nemulțumiri în mediul rural, îndeosebi pe raza comunei Periam în legătură cu cantitățile insuficiente de ulei și zahăr ce se desfășeau către populație, cât și în mediul urban în legătură cu cantitățile diminuate de unt, brânzeturi, cafea, dulciuri, hârtie igienică, șervețele etc, fapt ce l-a determinat pe un tehnician de la Institutul de Proiectări Timișoara să afirme “cu cinism că factorii responsabili vor să ne supună unei selecții naturale pentru a vedea cine rezistă la un astfel de regim alimentar”.¹⁰

Nota din 12 februarie 1982¹¹ se referea la “Hotărârea cu privire la reșezarea și corelarea pe principii economice a prețurilor produselor agricole și majorarea prețurilor cu amănuntul la produsele agroalimentare, creșterea retribuției personalului muncitor, a alocației de stat pentru copii și a pensiilor”.¹²

Comentând aceste hotărâri, în rândul personalului muncitor de la Laboratorul nr. 3 al “Institutului de sudură și încercări de material” Timișoara se aprecia că “aceste majorări erau de așteptat în contextul scumpirii vieții pe plan mondial”.

de îngrijorătoare. Din primele constatări rezultă că agricultura din județul Timiș a decăzut și este o stare de delăsare începând de la primul secretar până jos”, vezi d. 6/1982, f. 95. Situația critică existentă este confirmată și de proaspătul secretar al Comitetului județean pe probleme agrare, Costel Eremia (un specialist în domeniu) care sublinia că aceasta se datora raportărilor false (la arături) sau depozitarea încă pe câmp, la începutul anului, a unor produse agricole (sfecă de zahăr), nestăpânirea problemelor, o stabilire eronată a priorităților, atitudinea unor reprezentanți ai partidului din perioada respectivă – dezinteresul și ignorarea specialiștilor, lipsa utilajelor, a combustibililor și a pieselor de schimb, vezi Costel Eremia, *O viață trăită așa cum a fost* (București: 2013), 34–39.

¹⁰ Ibid., f. 5. În document se menționa că datorită întreruperii furnizării energiei electrice, la Fabrica de placaj și furnir Deta, materialele introduse în utilaje erau rebutate, fiind folosite apoi ca deșeuri pentru centrala termică, vezi Ibid., f. 8.

¹¹ Ibid., f. 12.

¹² *Scânteia* (10 februarie 1982): 1–3, <http://www.biblioteca.deva.eu>, accesat la 5 octombrie 2021.

În același timp, unii oameni ai muncii de la “Azur” vedeau în aceste măsuri “o reglementare în viitor a aprovizionării cu produse agroalimentare și concomitent oprirea acumulării lor excesive de către unele persoane”.

Mai mulți angajați de la Institutul de proiectări “IPROTIM” afirmau că “în general aceste măsuri vor afecta mai mult familiile mai numeroase”, exprimând însă înțelegere față de necesitatea majorării prețurilor.

Poziții similare au fost semnalate și la Întreprinderea “Peco” Timișoara și “Fabrica de placaj și furnir” Deta, apreciindu-se, totodată, ca fiind binevenită măsura suplimentării retribuției și mărirea alocației pentru copii. În legătură cu acest din urmă aspect, un cetățean din Deta își exprima speranța că “aceste compensații sunt definitive și nu vor fi retrase după o perioadă de timp”.

Au fost semnalate însă și unele stări de nemulțumire sau manifestări “tendențioase”. Astfel, un tehnician de la “Întreprinderea mecanică” Timișoara considera “o aberație interviurile ce se prezintă la televiziune în care se acreditează ideea că măsurile ce se iau sunt în interesul omului”.

Totodată, comentarii au fost semnalate și în rândul personalului muncitor de la Serviciul comercial al Regionalei C.F.R. Timișoara, un muncitor întrebându-se “cum este posibil să se facă aceste majorări când noi avem produse dar le dăm la alții”, afirmând că “poporul acesta rabdă până nu mai poate”, iar un altul afirmând cu “cinism: acum după majorarea prețurilor vom avea de toate, nu vom mai duce lipsă de nimic, nu vor mai fi cozi”.

Nemulțumiri existau și în mediul rural în rândul unor locuitori din Șandra, Beregsău, Biled, Dudești etc. care își exprimau părerea că “dacă scumpesc ei, scumpim și noi”.¹³

În unele cercuri din Timișoara se aprecia că “țărănimea lucrează în condiții grele și trebuie încurajată prin măsuri de retribuire la un nivel superior, ceea ce implicit trebuia să ducă la majorarea prețurilor la produsele muncii lor”.

De asemenea, o parte dintre oamenii muncii de la Combinatul petrochimic “Solventul”, Secția de drumuri și poduri Cărpiniș, C.A.P. Denta etc. și-au exprimat părerea că “noile prețuri stabilite sunt acceptabile numai să se găsească de acum încolo produsele deficitare”.

În schimb, într-un anturaj de medici din Jimbolia se afirma că “majorarea prețurilor a apărut ca o necesitate obiectivă, în contextul situației internaționale, dar și ca urmare a unor erori săvârșite în economia românească”.

Erau semnalate, totodată, unele manifestări de denigrare a măsurilor luate, unele afirmații “tendențioase” cu privire la nivelul de trai din România. Astfel, un cetățean din Timișoara considera că “desi se spune că majorarea de prețuri

¹³ SJANT, *fond Comitetul județean P.C.R. Timiș*, d. 362/1982, f. 12.

este o binefacere în agricultură” aprecia această decizie ca pe o “aberație căci această binefacere se face tot pe spinarea consumatorului”.

O farmacistă, tot timișoreancă, se întreba “de ce trebuie oare să se mintă atâta că avem de toate, că e bine, când de fapt se știe prea bine că e criză”, iar un alt cetățean afirma “...încolo lipsuri ca întotdeauna, zgomot și sforăituri în presă și la radioteleviziune că e bine, că bunăstarea s-a ridicat, dar nu sunt alimente...”.

Persistau stările de nemulțumire în mediul rural legate de aprovizionarea cu pâine. În acest sens, în Ghizela, desi exista o brutărie construită în anul 1977, aceasta nu a fost data în folosință, pâinea fiind adusă din localitatea Țipari, în cantități insuficiente.

La Beregsău Mic, tot datorită cantității insuficiente de pâine distribuită populației, au fost semnalate vociferări și busculade în rândul celor care așteptau, iar în data de 20 februarie a avut loc chiar o încăierare, în urma căreia a fost grav rănită o persoană, care a fost internată la spital.¹⁴

Și în cea de-a doua parte a lunii februarie 1982 starea de spirit era aceeași, fiind semnalate nemulțumiri printre muncitorii de la întreprinderile “1 Iunie” și “Bega” în legătură cu cantitățile insuficiente de produse agroalimentare existente în rețeaua comercială, îndeosebi carne de vită, de porc, unt, ouă etc., fiind acuzați unii factori centrali și locali de “dezinteres” față de aprovizionarea populației.

Mai multe persoane care și-au exprimat speranța că “după majorarea prețurilor se vor găsi de toate” se arătau nemulțumite de contradicția existentă între “cele prezentate în presă la radio sau televiziune despre creșterea continuă a nivelului de trai și condițiile existente în realitate”.

Un grup de muncitori de la Întreprinderea “Industria Lânii” erau nemulțumiți deoarece nu au reușit, de câteva săptămâni, să-și procure carne, iar muncitorii de la “I.T.S.A.I.A.” Sânnicolau-Mare solicitau să li se dea și lor, pentru principalele produse deficitare “tichete ca la Timișoara”.

Pe de altă parte, 17 tractoriști de la Întreprinderea de cânepă din Sânnicolau Mare și-au manifestat dezacordul față de diminuarea retribuției. După ce li s-a explicat faptul că Trustul inului și cănepei din Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a trecut la o nouă normare, au dovedit înțelegere.

În localitatea Coșteiu au fost semnalate “nemulțumiri deschise” din partea cetățenilor în legătură cu fixarea normelor în agricultură, retribuirea insuficientă a cooperativelor și nesatisfacerea cerințelor în privința aprovizionării cu principalele alimente necesare (pâine, zahăr, ulei), situație existentă și în Lugoj, unde lipseau carnea și lactatele.¹⁵

¹⁴ Ibid., f. 20.

¹⁵ Ibid., f. 10.

La începutul lunii aprilie 1982, în Gottlob și în satele învecinate exista o “stare de spirit necorespunzătoare” în rândul populației cauzată de aprovizionarea deficitară cu produse agroalimentare și în special cu pâine. Astfel, pâinea se distribuia persoanelor încadrate în câmpul muncii, pensionarilor și copiilor, dar membrii cooperatori, particularii sau diverse persoane aflate în trecere prin localitate nu beneficiau de aceasta.

Pe fondul acestei situații, “în rândul unor persoane au apărut nemulțumiri, făcându-se diverse comentarii negative referitoare la situația aprovizionării cu produsele agroalimentare, a agriculturii în general, cât și a conducerii de partid și de stat”.

Astfel un particular, în vârstă de 72 de ani, era contrariat că nu primea pâine, afirmând că nu înțelegea acest lucru din moment ce a crescut și contractat animale cu statul, iar un muncitor bagajist la stația C.F.R. Timișoara își exprima nemulțumirea față de aplicarea prețurilor maxime la produsele agroalimentare, afirmând că acesta era motivul pentru care “nu se mai duc oamenii în piață, iar Întreprinderea de legume și fructe nu asigură aprovizionarea populației”.

Mai multe persoane din Gottlob comentau negativ situația din agricultură, afirmând că nerealizările din acest sector se datorau faptului că recoltele de porumb și grâu erau lăsate jumătate în câmp și “va fi și mai rău în viitor”.

Aprecieri negative erau făcute și pe marginea situației din zootehnie, la C.A.P. Gottlob mortalitatea fiind ridicată, iar vacile nu aveau lapte, de toată această situație fiind acuzată conducerea cooperativei.¹⁶

La 23 aprilie 1982, erau semnalate “stări de spirit nefavorabile” în rândul membrilor cooperatori din localitățile Checea, Denta, Gătaia, Butin, Semlac etc., cauzate de nemulțumirile privind noul sistem de retribuire a muncii din agricultură. Se aprecia că lipsa de cereale și îndeosebi de porumb va afecta dezvoltarea sectorului zootehnic din gospodăriile personale, considerându-se că “redresarea agriculturii în țara noastră este posibilă numai prin încurajarea sectorului agricol individual”.¹⁷

La începutul lunii mai 1982, în rândul mai multor colective de muncă se semnalau nemulțumiri legate de renunțarea, din luna curentă, a distribuirii laptelui pe bază de tichete, “apreciindu-se că actualul mod de vânzare a laptelui la liber după ora 10 dezavantajează marea majoritate a oamenilor muncii care erau la lucru, la ieșirea din schimb nemaigăsind lapte”.

Unii cetățeni subliniau că “lipsa unor bunuri de pe piața internă, chiar și după majorarea prețurilor, provoacă o neîncredere din partea cetățenilor în

¹⁶ Ibid., f. 29.

¹⁷ Ibid., f. 34.

capacitatea de planificare a forurilor competente”, fiind criticate acele majorări de prețuri care nu erau popularizate, ci făcute în mod tacit, și care derutau astfel opinia publică.

Un intelectual din Timișoara aprecia, în acest context, că “scumpirea concomitentă a mai multor produse determină un dezechilibru bugetar cu care oamenii nu sunt obișnuiți și vor apare unele nemulțumiri”.

Starea de spirit tensionată era generată și de inexistența în rețeaua comercială de stat a unor produse apreciate ca fiind de “elementară igienă”, precum și faptul că nu exista imprimată o linie unică de deservire la toate unitățile comerciale.

Astfel, în acel moment, unitatea alimentară 70 din Timișoara nu distribuia produsele pe luna mai la microcasa de comenzi “până la noi dispoziții”, în timp ce altele, dimprejur, le distribuiau, aceiași unitate menționată mai sus neavând tichete pentru unt.

Se sublinia că toate aceste aspecte “creau stări de nervozitate și de nemulțumiri în rândul cumpărătorilor care recurgeau la aprecieri și interpretări tendențioase, la toate acestea adăugându-se alte nemulțumiri ale unor locuitori din Timișoara generate de conduita necorespunzătoare a unor distribuitori de butelii de aragaz, care vindeau preferențial și la suprapreț”¹⁸

În privința ultimei probleme, la Întreprinderea de Livrare a produselor Petroliere “PECO” existau unele greutăți privind aprovizionarea ritmică cu butelii de aragaz a populației la nivelul solicitărilor, situație care favoriza stări de spirit negative în rândul populației, care puteau degenera în acțiuni de dezordine îndeosebi la centrele de distribuire a buteliilor, unde zilnic se adunau un număr mare de oameni ai muncii, “ocazie cu care se făceau tot felul de afirmații și amenințări, uneori acționând chiar cu forța pentru a obține o butelie sau comițându-se acte de dezordine sub pretextul că nu au primit butelie de mai mult timp”¹⁹.

Nota din 22 iulie 1982 evidențiază că în rândul membrilor cooperatori din C.U.A.S.C.-ul Jamu Mare exista o stare de nemulțumire deoarece cantitățile de pâine pe care le primeau erau insuficiente, fapt ce credea greutăți în mobilizarea lucrătorilor pentru efectuarea lucrărilor agricole.

¹⁸ Ibid., f. 37.

¹⁹ Ibid., f. 38. Deficiențele în distribuirea buteliilor de aragaz erau cauzate de cota insuficientă de butan alocată de Centrala de distribuire a produselor petroliere “PECO” București, care s-a situat sub nivelul necesarului pe primele 4 luni ale anului 1982, fapt ce a dus la acumularea unor restanțe la sfârșitul lui aprilie de circa 18.000 de comenzi neonorate, cifră în creștere. Aceste restanțe au determinat crearea unui decalaj de 15–17 zile între data efectuării comenzii și satisfacerea acesteia. Pentru luna mai erau alocate 41.600 de butelii la nivelul județului Timiș, față de necesarul numărului de abonați de 99.432 (înregistrați la 31.10.1981), numai în Timișoara fiind 76.456 posturi consumatoare.

Astfel un mecanizator din Jamu Mare (unde existau unele deficiențe privind modul cum era repartizată pâinea pentru cetățeni) relatează că de vineri până luni a primit o singură pâine pentru patru persoane, un cooperator din localitatea Clopodia se plângea că desi a lucrat la C.A.P. nu a primit pâine, iar o bătrână de 70 de ani din Ferendia s-a prezentat la baza de recepție cerând să i se dea grâu deoarece nu mai avea ce mânca, fiindcă nu a primit pâine.

În aceste condiții, unele persoane afectate de aceste neajunsuri afirmă că nu vor mai veni la lucru dacă situația nu se va reglementa. Se sublinia și faptul că la brutăria din Jamu-Mare exista asigurată cantitatea suficientă de făină pentru producerea pâinii necesare locuitorilor.²⁰

Pe acest fond tensionat, organele de Securitate precizau că Samson Horst, membru de partid și redactor la ziarul *Neue Banater Zeitung* avea “preocupări de a redacta și publica poezii cu caracter tendențios, ostil și interpretative cu referire la statul român, la așa zisa lipsă de drepturi și libertăți, cât și la situația social-economică din România”.

Astfel de poezii au fost identificate la domiciliul acestuia, precum “România țară pitorească” din care erau redate versurile: “România este o țară bogată/ mai ales la televizor/ oamenii sunt pitorești/ ei constau din straie populare, tăcere și aplauze” sau “A sta la coadă la lapte”.

Se preciza că aceste poezii au fost prezentate în cenaclul literar “Adam Muller Gutenbrun”, trei dintre ele fiind publicate în ziarul local *Neue Banater Zeitung*, iar pe unele a încercat să le publice în străinătate.

Tot la domiciliul acestuia au fost găsite două lucrări cu conținut dușmănos: romanul “Ostina” al lui Paul Goma și un roman al disidentului sovietic Aleksandr Soljenițin, ambele editate în Occident și, drept urmare, organele de Securitate subliniau că “Aprecierii că poziția și concepțiile lui S. Horst sunt în contradicție cu calitatea de redactor al unei publicații ca *Neue Banater Zeitung*”.²¹

În “Nota” din 11 iulie 1982 erau semnalate unele comentarii și aprecieri negative referitoare la neajunsurile care persistau în aprovizionarea populației cu produse agroalimentare. Astfel, în mai multe cartiere ale Timișoarei în momentul distribuirii laptelui la magazinele alimentare se produceau aglomerații de zeci și sute de oameni, iar din cauza cantităților insuficiente puse în vânzare multe persoane rămăneau cu bonurile nefolosite, desi au stat la rând de la orele dimineții.

Această situație “generează stări de spirit nefavorabile și comentarii negative la adresa factorilor competenți de a soluționa aceste probleme”.

La seria lipsurilor se adăugau detergenții, produse de igienă personală

²⁰ Ibid., f. 56–57.

²¹ Ibid., f. 65.

(pastă de dinți, de bărbierit, săpun de față, șervețele, hârtie igienică), iar nemulțumirile menționate erau sporite și de alte deficiențe semnalate.

Printre acestea, incapacitatea Întreprinderii de Construcții, Reparații și Administrare Locativă (I.C.R.A.L.) de a soluționa reclamațiile repetate ale multor cetățeni din Timișoara, domiciliați la etajele superioare ale unor blocuri cu cinci nivele, referitoare la lipsa apei potabile sau de a executa lucrări de reparații la imobile.

De asemenea, nu a fost soluționată problema transportului în comun, în urma reducerii traseelor de autobuse prin suplimentarea considerabilă a parcului de vagoane de tramvai.

Alte nemulțumiri erau cauzate de cantitățile insuficiente de combustibili lichizi (benzină, petrol, motorină, gaz metan) sau solizi (lemne de foc, cărbuni).

Se aprecia că toate aceste stări de fapt dădeau naștere la “comentarii și aprecieri tendențioase sau chiar la manifestări ostile la adresa politicii partidului și statului român”.

Nemulțumiri au fost semnalate și în mediul rural, atât datorită posibilităților reduse de aprovizionare cu produse agroalimentare (pâine, ulei, zahăr), dar îndeosebi față de sistemul inconvenabil de retribuire a muncii prestate în sectorul agricol.

Astfel se aprecia că “în agricultură nu sunt rezultate și progrese, munca nu este plătită la justa ei valoare, desi se desfășoară zi lumină”, iar unele unități agricole, ca de exemplu C.A.P. Chereștur, nu-și plăteau muncitorii sezonieri decât la intervale mari de timp, respectiv de 3–4 luni.

În altă ordine de idei, în unele localități din apropierea frontierei (de exemplu Jimbolia, Giulvăz, Cebza, Parța, Diniaș, Foeni etc) se vehicula tot mai intens zvonul că s-ar ceda Republicii Socialiste Federative Iugoslavia localitățile respective în urma unei înțelegeri între conducerea celor două state.²²

Starea de spirit a populației din județul Timiș nu s-a schimbat nici în toamna anului 1982. Astfel, la 1 octombrie un număr de 18 oameni ai muncii din sectorul zootehnic al C.A.P.-ului Chizătău au refuzat să se prezinte la program pe motivul că nu au primit retribuția pe lunile iulie și august 1982.

Pe fondul aceluiași probleme, alte 25 de femei din sectorul legumicol au refuzat culesul legumelor destinate exportului, iar din relatările unor factori din conducerea cooperativei agricole rezulta că retribuția pe iulie a fost ridicată de la Banca Agricolă Lugoj, însă datorită faptului că unitatea bancară mai sus menționată nu mai avea bani în cont și nu s-au primit credite speciale, nu au existat posibilități de acordare a retribuției și pe luna august. Se menționa că în urma explicațiilor date de conducere, activitatea a fost reluată.²³

²² Ibid., f. 11.

²³ Ibid., f. 101.

Nemulțumiri existau și în rândul studenților timișoreni obligați să efectueze practica agricolă. Astfel, unii studenți de la Facultatea de Chimie Industrială comentau negativ activitatea de practică agricolă la care luau parte, afirmând că aceasta va duce la aglomerarea predării unor discipline până în preajma sesiunii de iarnă.

Totodată trei studenți din anul II ai aceleiași facultăți aflându-se la culesul porumbului la I.A.S. Bencecu de Sus au refuzat să mai lucreze, deși programul de lucru nu se terminase, îndemnând și pe alți colegi să procedeze la fel.

Se mai preciza că lucrările efectuate de către studenții aceleiași an erau de o calitate necorespunzătoare, iar cadrele didactice care supravegheau nu au adoptat măsuri pentru îndreptarea lucrurilor.

Erau întâlnite “stări negative și dezinteres față de practica agricolă” și din partea studenților din anul III Chimie organică, o studentă de la T.C.O. afirmând: “Noi studenții suntem mai rău ca animalele, trebuie să lucrăm în agricultură ca robii, în loc să învățăm”.²⁴

Nemulțumiri erau generate și de normele mari de muncă, de condițiile de cazare (lipsa apei calde, curentului electric, curățeniei), datorită cărora unii studenți sufereau de afecțiuni digestive sau dermatologice.

Totodată, în rândul multor studenți, îndeosebi a celor proveniți din mediul rural, se aprecia că “neparticiparea țăranilor la muncile agricole este urmarea faptului că activitatea lor nu este retribuită corespunzător”.

Unele studente de la Universitate se întrebau “cum ne vom prezenta noi la catedre și cum vom pregăti viitorul țării” în condițiile în care se aloca mult timp practicii agricole și instrucției militare.²⁵

Nota din 13 octombrie 1982 subliniază că starea de spirit din rândul membrilor cooperatori din C.U.A.S.C.-ul Banloc era necorespunzătoare, comentându-se negativ măsurile luate, pe plan local, de raționalizare a pâinii, precum și faptul că se primea zahăr și ulei în cantități insuficiente, ceea ce determina slaba participare la strângerea recoltei de porumb.²⁶

Și pe șantierul de Îmbunătățiri funciare Jamu Mare starea de spirit în rândul mecanicilor de utilaje era aceeași, fiind determinată de nerezolvarea de către cei în drept a aprovizionării cu produse agroalimentare ca zahăr, ulei, pâine, făină, legume, conserve etc.

Discuțiile repetate ale muncitorilor cu factorii de conducere a “Stației de utilaj greu și transport construcții” Timișoara, cât și cu cei din comună nu au fost de natură să rezolve satisfacerea minimului necesar de produse, această situație influențând planul deoarece muncitorii erau nevoiți să se deplaseze la

²⁴ Ibid., f. 103.

²⁵ Ibid., f. 169.

²⁶ Ibid., f. 108.

Deta, Oravița și Timișoara pentru a se aproviziona, “înregistrându-se astfel stagnări de 4–5 zile a producției”.

Ca urmare a acestei situații, un grup de 15–20 de mecanici de utilaje intenționau să se deplaseze în fața organelor locale de partid pentru a-și manifesta nemulțumirea și a cere soluționarea acestor probleme, precizându-se și faptul că factorii competenți de la T.C.F.I. nu au manifestat preocupări pentru rezolvarea acestor probleme.²⁷

La mijlocul lunii octombrie 1982 se constatau o serie de comentarii și stări de spirit negative datorită unor măsuri recent dispuse de către organele centrale și locale de partid și de stat. Astfel, continuau să se exprime nemulțumiri în legătură cu dispoziția organelor locale de stat de desființare a părților metalice și de sticlă cu care s-au închis balcoanele și logiile de la blocuri.

Oameni de diverse categorii sociale, cu diferite nivele de pregătire intelectuală, își exprimau părerea că “acum în prag de iarnă, ar trebui să ne preocupe verificarea caloriferelor, etanșizarea ușilor și ferestrelor, închiderea balcoanelor și în general orice alte măsuri de păstrare a temperaturii interioare în încăperi și de prevenire a risipei de căldură”, considerând că astfel măsuri erau și în folosul economiei naționale.

Mai multe persoane au apreciat ca “inoportună” măsura dispusă în legătură cu balcoanele în contextul altor nemulțumiri pricinuite de majorarea prețurilor la produse și servicii, nerealizarea integrală a retribuțiilor în unele sectoare economice, greutățile existente în aprovizionarea populației cu diverse produse, dar îndeosebi cu combustibil.

Erau semnalate și nemulțumiri în rândul studenților străini din Centrul Universitar Timișoara legate de restricțiile de distribuire a energiei electrice.

Pe de altă parte, comentarii negative erau făcute și în legătură cu practica agricolă desfășurată de către elevi, apreciindu-se că mulți dintre ei, la o lună de la începutul anului școlar, nu au desfășurat încă activități didactice.

De asemenea, mai mulți părinți își exprimau îngrijorarea legată de nivelul de cunoștințe pe care urmau să-l dobândească copiii lor în aceste condiții, cât și în privința stării sănătății acestora.

În același context, un profesor de istorie din Timișoara aprecia că “problema agriculturii se va rezolva nu cu munca elevilor ci cu retribuirea substanțială a celor din agricultură și acordarea de loturi în folosință personală celor în drept”.

În altă ordine de idei, au fost semnalate comentarii în legătură cu “Proiectul Legii privind participarea, cu părți sociale, a oamenilor muncii din unitățile economice de stat la constituirea fondului de dezvoltare economică”, publicat în presă.

²⁷ Ibid., f. 109.

Astfel, membrii mai multor colective de oameni ai muncii din unitățile economice de pe raza municipiului Timișoara și-au exprimat satisfacția că actul normativ prevedea participarea salariaților la fondul de dezvoltare al unității respective pe baza liberului consimțământ și nu în mod obligatoriu cum se zvoinea înainte de apariția prevederilor legale.

Totuși, în rândul unor oameni ai muncii de la “COMTIM” Beregsău se punea următoarea întrebare: “cine garantează că pentru sumele depuse se vor primii beneficii?”, iar unele persoane considerau că “de fapt statul urmează să se folosească de banii muncitorilor pentru acoperirea parțială a mijloacelor fixe”.²⁸

Nici în toamna anului 1982 problema retribuirii țăranilor cooperatori, mecanizatorilor, îngrijitorilor de animale, muncitorilor agricoli sezonieri nu a fost rezolvată, fapt ce se răsfrângea negativ asupra executării optime și eficiente a lucrărilor agricole de toamnă.

Cooperatorii din unitățile de pe raza comunelor Dudeștii Vechi, Gătaia, Recaș, Beba Veche, Gavojdia, Cenad, Șag, Sâmpetru Mare etc. erau nemulțumiți că nu au primit de 3–4 luni retribuțiile în bani. Se mai constata că în unele comune, prin măsuri arbitrare ale factorilor locali cu funcții de conducere, situația tensionată a fost amplificată. De exemplu, la Gătaia au fost distribuite în

²⁸ Ibid., f. 112. În privința publicării proiectului de Lege, vezi *Scânteia*, 6 octombrie 1982, 1; *Scânteia*, 12 octombrie 1982, 2, în <http://www.biblioteca.deva.eu>. Principalele prevederi erau: oamenii muncii din unitățile economice de stat puteau avea în proprietate o parte din valoarea mijloacelor fixe aflate în administrarea acestor unități, ca parte socială. Depunerile în bani la fondul de dezvoltare economică nu puteau depăși în total 30% din valoarea mijloacelor fixe ale unității respective, iar partea socială în proprietatea fiecărui om al muncii nu putea fi mai mare de 50.000 de lei și mai mică de 10.000 de lei, pe întreaga perioadă de activitate a acestuia. Participarea fiecărui angajat se făcea pe baza liberului consimțământ, exprimat în scris. Depunerile fiecăruia se stabileau în funcție de veniturile depunătorului și de volumul depunerilor aprobate de adunarea generală a oamenilor muncii pentru anul în plan. Sumele reprezentând contribuțiile la constituirea părții sociale se puteau plăti în rate egale sau diferențiate lunar sau la alte intervale ori integral în raport cu opțiunea depunătorului. Depunerile oamenilor muncii ca parte socială se făceau pe o perioadă de cel puțin 5 ani, iar după acest interval de timp, la cererea depunătorului, partea socială se restituia integral sau eșalonat într-o perioadă de 2–5 ani potrivit hotărârii adunării generale a oamenilor muncii, în funcție de posibilitățile economice ale unității respective. Restituirea integrală a depunerii pentru constituirea părții sociale era garantată. Pentru sumele depuse ca parte socială, oamenii muncii beneficiau la sfârșitul fiecărui an de un venit determinat în funcție de mărimea totală a depunerii existente la acea dată, care se plătea din beneficiile unității. În cazul realizării beneficiilor planificate, venitul anual era de 6% calculat la mărimea totală a depunerilor, dacă erau depășite beneficiile planificate, venitul anual putea fi de până la 8%, în funcție de volumul beneficiilor și de rentabilitatea obținută, conform hotărârii adunării generale a oamenilor muncii, iar în situația nerealizării beneficiului planificat se garanta un venit anual de 5%, în raport cu sumele depuse ca parte socială. Se preciza, totodată, că veniturile obținute în raport cu partea socială depusă nu erau impozabile.

luna octombrie cooperătorilor tichete pentru pâine, dar obținerea acestora a fost condiționată de plata unor impozite, rate de asigurări, amenzi etc., în condițiile în care celor în cauză nu li s-a plătit retribuția în bani de trei luni.²⁹

Existau nemulțumiri în mediul rural deoarece aprovizionarea cu mărfuri alimentare era proastă (conserve, salamuri, paste făinoase), iar zahărul și uleiul nu li s-au distribuit de două luni (Beba Veche, Balinț etc.).

Nemulțumiri erau exprimate și din partea persoanelor participante la muncile agricole din cauza pâinii și a calității mâncării oferite de către cantinele unităților agricole. De exemplu, tractoriștilor detașați pentru executarea de lucrări din cadrul C.U.A.S.C. Gătaia nu li s-a asigurat distribuția de pâine, aceștia refuzând să participe la executarea lucrărilor până nu au fost luate măsurile pentru reglementarea situației, iar studenții de la Facultatea de electrotehnică din Timișoara, participanți la practica agricolă la I.A.S. Recaș, și-au exprimat în mai multe rânduri nemulțumirea față de calitatea meselor servite de cantina unității.

Nici lucrătorii din sectorul zootehnic din mai multe unități cooperatiste (Periam, Gavojdia, Dumbrava etc.) nu au primit retribuția în bani de circa 3 luni, aceștia afirmând că “în asemenea condiții îți vine să pleci încotro vezi cu ochii”, iar o îngrijitoare de animale de la C.A.P. Gavojdia, având o vechime de 15 ani și care era apreciată datorită muncii efectuate, sublinia că “în prezent nu mai rentează să lucrezi în zootehnie, cu program zi de zi, doar pentru 1600 lei pe lună și o cantitate foarte mică de cereale”. Totodată, îngrijitori de la C.A.P. Dumbrava declarau că “nu vor mai veni la îngrijirea animalelor dacă nu li se dau retribuțiile, deoarece de trei luni n-au primit banii pentru munca prestată”.

Pe de altă parte, cooperatorii din mai multe comune erau nemulțumiți că “în condițiile prevăzute de lege asupra retribuției în produse agricole, pentru munca prestată, ei nu obțin porumbul necesar pentru creșterea animalelor în satisfacerea contractelor și nici pentru creșterea celor din gospodăria proprie, iar din acest motiv nu vor mai contracta animale deoarece întreținerea acestora costă mai mult decât sumele de bani obținute la predarea animalelor la contract (C.U.A.S.C. Gătaia, C.A.P. Periam, Dudeștii Vechi etc.)”.

Locuitorii din Periam apreciau că “prin noul sistem de retribuție în agricultură au fost aduse deservicii fondului de stat, căci dacă până în 1981 posesorii de loturi de folosință au mai cultivat și roșii pentru export, în prezent au cultivat în exclusivitate porumb, fapt ce a dus la nerealizarea sarcinilor de plan de export a unității Centrului de legume și fructe din localitate”.

Se remarcă și aprecierea, considerată ironică de către reprezentanții Ministerului de Interne, venită din partea unor cooperatori din zona Cenad,

²⁹ Ibid., f. 117.

Igrîș, Periam potrivit căreia “prețul unui kilogram de tomate la achiziții este același cu prețul unei sticle de citro”.

Existau nemulțumiri datorate faptului că în timp ce unitățile cooperatiste plăteau doar 18 lei la ziua de muncă, la I.A.S.-uri se plătea până la 100 de lei.³⁰

Tensiunile mai erau datorate nerespectării legalității de către factorii de conducere din unitățile agricole în privința repartizării loturilor de folosință conform drepturilor prevăzute, a abuzurilor unor persoane de conducere locale (favorizarea rudelor etc), a zvonurilor care circulau (la Recaș cel privitor la faptul că în “viitor copiilor de țărani nu li se va admite să urmeze cursuri gimnaziale sau liceale în orașe, ci numai în satele de origine pentru a-i stabili în aceste locuri”).

În unele comune era exprimată îngrijorarea că “în cazul nerealizării predărilor la fondul de stat li se vor lua cerealele de pe loturile de folosință, așa cum s-a procedat în anul trecut”.

Toate aceste aspecte, întrețineau stări de incertitudine în rândul locuitorilor din comune, “fapt ce influențează negativ participarea la muncă în vederea executării lucrărilor prevăzute în campania agricolă de toamnă”.³¹

Nota din 21 octombrie 1982 preciza că în rândul locuitorilor din Denta și Breștea “existau unele stări de spirit negative”. Astfel, cooperatorii cât și unii factori din conducerea unităților cooperatiste din cele două localități erau nemulțumiți că de trei luni nu li s-a plătit retribuția, afirmându-se că în aceste condiții nu au cu ce să-și întrețină familiile fiind nevoiți să lucreze la I.A.S. unde câștigau 100 de lei la zi și erau retribuiți la timp.

Alții declarau că mai bine stăteau acasă “și mai lucrează câte ceva decât să muncească la C.A.P. fără retribuție, această situație influențând negativ asupra executării lucrărilor planificate în campania agricolă de toamnă”.

Se preciza că factorii locali de răspundere au încercat mobilizarea cooperatorilor, dar unii dintre aceștia au arătat că vor merge la muncă doar când vor fi plătiți. Pe raza comunei Denta se menținea starea de nemulțumire legată de aprovizionarea proastă cu alimente, în special cu pâine, mecanizatorii și cooperatorii adeseori afirmînd că era insuficientă cantitatea de pâine ce li se distribuia zilnic de persoană în condițiile muncii grele din agricultură.³²

La sfârșitul lunii octombrie 1982 se semnala că în rîndul diferitelor categorii de cetățeni au avut loc, în continuare, “comentarii de nemulțumire și stări de spirit negative” deoarece nu își puteau procura diferite produse, începînd cu cele de primă necesitate din punct de vedere igienic, considerîndu-se că “este

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid., f. 118.

³² Ibid., f. 129.

pur și simplu rușinos și revoltător că nu există asemenea produse, care ajută la respectarea celor mai elementare norme de igienă”.

Nemulțumirile erau legate de asigurarea aprovizionării pentru iarnă a cetățenilor cu combustibili lichizi și solizi, care se găseau în cantități insuficiente în depozite ori în anumite perioade lipseau.

O situație aparte, care genera stări de spirit necorespunzătoare și comentarii negative, o constituia onorarea cu foarte mare întârziere (30–60 de zile) a comenziilor pentru buteliile de aragaz, precizându-se că lipsa combustibililor pentru încălzit, a buteliilor de aragaz pentru prepararea hranei, cât și neasigurarea încălzirii locuințelor prin rețeaua de termoficare determina pe mulți cetățeni să utilizeze aparatură electrică, fapt ce ducea la creșterea consumului de energie electrică, consumatorii exprimându-și nemulțumirea că erau nevoiți să suporte cheltuieli mult mai ridicate față de “situația unei aprovizionări ritmice normale”.³³

Nota din 13 noiembrie 1982 constata aceeași stare tensionată legată de aprovizionarea populației cu produse de strictă necesitate, însoțită de comentarii și aprecieri negative la adresa factorilor responsabili.

Astfel, unele persoane de pe raza municipiului Timișoara și Lugoj își exprimau revolta că “deși a fost o toamnă frumoasă și darnică lipsesc total sau parțial din rețeaua comercială unele produse ca ceapa, cartofi, ouă, alte legume, ceea ce determină existența unor aglomerări de persoane la unitățile aprozar”.

Aceiași atmosferă exista și în rândul posesorilor de autoturisme în legătură cu cantitățile insuficiente de benzină din stațiile “PECO”, mulți dintre ei întrebându-se “de ce mai dezvoltăm industria automobilistică din moment ce nu putem satisface necesarul de combustibil?”.

Se “comenta negativ” faptul că toate aceste deficiențe generau sustrageri din avutul obștesc ori vânzarea la preț de speculă a unor produse de către indivizi care aveau legături cu cetățeni străini.

Se sublinia că toate aceste nemulțumiri, coroborate cu altele generate de nerealizarea sarcinilor de plan și implicit a fondului de retribuire (de ex. la întreprinderile “Detergenți”; “Azur”; “Paltin” etc.), restructurarea personalului muncitor, scumpirea prețurilor la produse, servicii, energie și altele, circulația necorespunzătoare a mijloacelor de transport în comun “generau stări de spirit necorespunzătoare în rândul unor colectivități de oameni ai muncii, pe fondul cărora se fac afirmații denigratoare la adresa politicii partidului și statului, interpretări și comparații tendențioase în legătură cu nivelul de trai din alte state”.

Astfel, unele persoane își puneau întrebarea “cum de criza economică mondială, deseori amintită, nu afectează standardul de viață a altor țări socialiste, ca de

³³ Ibid., f. 142.

exemplu Republica Democratică Germania, Republica Socialistă Cehoslovacia sau Republica Populară Ungaria”, unde cei care au fost în excursii au văzut tot felul de produse puse în vânzare în rețeaua comercială.

În același timp, mai mulți oameni ai muncii erau de părere că “nu se informează conducerea superioară de partid și de stat cu situația reală existentă în țară, din moment ce piețele vizitate de conducere sunt aprovizionate în mod special, iar celelalte de loc”.³⁴

Ca urmare a frecvențelor întreruperi în alimentarea cu energie electrică, în rândul personalului muncitor din Timișoara, Lugoj, Sănnicolau Mare, Deta, Buziaș, Jimbolia existau stări de spirit nefavorabile.

Astfel, conducerile obiectivelor economice necunoscând posibilitățile reale de furnizare a energiei electrice au fost puse în situația de a trimite personalul muncitor acasă, diminuându-i retribuția, fapt ce a declanșat o serie de comentarii negative.

În legătură cu acest fapt, au existat nemulțumiri din partea navetiștilor care lucrau în schimburile II și III deoarece aceștia nu au beneficiat de mijloace de transport spre casă, fiind învinovați pentru aceasta, factorii de decizie economică din fabricile respective.

Tot ca urmare a necunoașterii reale a potențialului de alimentare cu energie electrică, în întreprinderile constructoare de mașini (sectoare calde) și chimie au fost înregistrate pagube prin pierderea unor însemnate cantități de materii prime, ca și “aparitia unor stări periculoase în funcționarea utilajelor și instalațiilor”.

În comentariile ce se făceau privind realizarea producției destinate exportului era acreditată ideea potrivit căreia nerealizarea contractelor externe se va repercuta asupra retribuției personalului muncitor.

Pe fondul acestor situații, în cartierele de locuit au apărut nemulțumiri și comentarii nefavorabile în legătură cu întreruperile furnizării de energie electrică și termică.

Astfel, punctele termice Calea Șagului, Dâmbovița, zona Buziașului, zona de blocuri I.M.T., Circumvalațiunii, zona Dunărea, Calea Girocului, nu au furnizat căldură între 4–12 ore, iar în rândul personalului muncitor din Sănnicolau-Mare, microraioul de blocuri, s-a creat o stare de nemulțumire tot datorită lipsei de energie termice furnizată de sonda termală care a fost deconectată de la rețea.

În document se menționa că “unele elemente tendențioase exploatau situația creată, amenințând că nu se vor prezenta la alegerile de deputați din 21 noiembrie 1982”.³⁵

³⁴ Ibid., f. 146.

³⁵ Ibid., f. 147. În luna noiembrie 1982 problema energiei electrice a fost abordată de către Nicolae Ceaușescu în două teleconferințe cu primii secretari de județ. La 5 noiembrie, liderul

În “Nota” din 1 decembrie 1982 se arăta că la stațiile de distribuire a benzinei de pe raza municipiului Timișoara, datorită nesatisfacerii cerințelor, în rândul posesorilor de autoturisme s-a creat o stare de spirit necorespunzătoare, zilnic formându-se, de la primele ore ale dimineții, cozi de 200–300 de mașini, mulți părăsind, sub diverse pretexte, locurile de muncă.

Pe acest fond, frecvent aveau loc altercații între cumpărători și personalul de deservire, făcându-se comentarii dușmănoase, unele cu caracter de instigare la acțiuni de dezordine. În acest sens, în seara zilei de 30 noiembrie 1982 după epuizarea stocului de benzină de la stația “PECO” Timișoara de pe Calea Lugojului, unii dintre automobiliști “căutau a pune la cale o deplasare în grup cu autoturismele în fața Comitetului județean PCR în jurul căruia să blocheze circulația și să solicite benzină, evidențiind că acțiuni similare s-au petrecut și în unele țări vecine”.³⁶

Pe de altă parte, Consiliul Popular Jebel a dispus în toamna lui 1982 ca pe raza comunei, pâinea să fie distribuită pe bază de cartelă, acordându-se 300 grame de pâine pentru fiecare persoană din familie, iar în urma acestei măsuri, în rândul membrilor C.A.P. s-au înregistrat nemulțumiri și comentarii negative la adresa organelor locale de partid și de stat.

Îngrijitorii de la sectorul zootehnic al C.A.P.-ului s-au deplasat în fața Consiliului Popular solicitând să li se dea pâine fiindcă altfel nu vor mai lucra, iar mecanizatorii de la S.M.A. Jebel au refuzat să participe la lucrările agricole timp de o zi (conducerea S.M.A. a motivat absența în masă a mecanizatorilor de la lucru spunând că nu a existat motorina necesară).

O stare de spirit necorespunzătoare exista și în rândul pensionarilor de la C.A.P. Jebel care primeau anual între 50–130 de kilograme de grâu, cantitate insuficientă, aceștia afirmând că vor ajunge “muritori de foame”.³⁷

comunist român preciza că nu era decisă nici o limită de energie electrică în sectorul produc-tiv, desigur respectând normele de consum și luându-se măsurile de economisire. Totodată el cerea să nu fie afectate întreprinderile care aveau un rol deosebit în producție. La 17 noiembrie, Ceaușescu cerea ca iluminatul în orașe să se reducă cu 45%, să fie trecut pe becuri mici, iar în localitățile rurale cu 50%. S-a stabilit să nu mai fie întrerută lumina electrică în nici o comună, dar “Dacă nu se va respecta aceasta (cota repartizată – n.a.) vom întrerupe energia, la fel vom proceda și în orașe”. Criza energetică, preciza secretarul general al P.C.R. se datora și lipsei apei pentru hidrocentrale, din această cauză unele nu mai puteau funcționa (pe Dunăre acestea funcționau sub 50%), situația fiind proastă și în privința livrării cărbunelui. În aceste condiții el dădea următoarele soluții: “să se livreze pentru energie cărbunele cu calorii maxime, cărbunele cu calori-rii ridicate care era destinat pentru termoficare și populație să fie dat în centralele electrice, să fie redusă cantitatea de păcură alocată pentru termoficare și căldură și să se dea o cantitate mai mare pentru energie, să fie micșorat consumul de gaze la încălzit și în alte sectoare pentru a mări cantitatea de gaze pentru centralele electrice”, vezi d. 6/1982, f. 182, 184–185, 187.

³⁶ Ibid., f. 151.

³⁷ Ibid., f. 168.

În concluzie, cuvântul cheie întâlnit în rapoartele conducerii Inspectoratului județean Timiș al Ministerului de Interne către primii secretari ai Comitetului județean al Partidului Comunist Român este cel de nemulțumire.

Marea parte a populației județului era profund nemulțumită de lipsa, în continuare, a alimentelor de primă necesitate (lapte, ouă, carne, unt, brânză, legume, fructe etc.), a întreruperii neanunțate a curentului electric, a energiei termice, precum și a apei calde.

La toate acestea se adăugau inexistența unor produse igienice de strictă necesitate (săpun, hârtie igienică etc.), lipsa benzinei, aprovizionarea cu întârziere a locuitorilor cu butelii de aragaz, deficiențe ale sistemului de transport în comun din Timișoara.

Măsurile luate de către autorități privind întreruperea aprovizionării cu energie electrică cauzau și pierderi în industrie (rebuturi de produse, defecțiuni ale utilajelor), ducând la nerealizarea planurilor și în consecință la diminuarea salariilor muncitorilor, fapt ce crea noi nemulțumiri.

În mediul rural, starea de spirit negativă a populației era datorată raționalizării și modului defectuos de distribuire a pâinii, a insuficienței zahărului, uleiului.

Totodată, țăranii și ceilalți lucrători din agricultură erau nemulțumiți de noul sistem de retribuire a muncii în agricultură, de salariile mici (în special în Cooperativele Agricole de Producție), de neplata retribuției pe o perioadă de 3–4 luni.

În fața acestei situații au existat cazuri în care lucrătorii din agricultură au refuzat să se mai prezinte la munca câmpului.

Din notele analizate se desprinde și faptul extrem de grav cu care se confrunta agricultura românească în anii 80 ai secolului trecut: lipsa brațelor de muncă.

Au existat nemulțumiri și în rândul studenților și a părinților elevilor care erau obligați să participe la muncile agricole de toamnă, legate de întârzierile cauzate procesului de învățământ, de condițiile grele de muncă, de cazarea și de calitatea hranei.

Tensiunea existentă în rândul populației județului Timiș era mărită de unele măsuri aberante luate de către autorități, precum cea a interzicerii închiderii balcoanelor blocurilor din municipiul Timișoara.

Față de această situație grea, populația își exprima nemulțumirea prin criticarea politicii conducerii partidului și a statului român, făcea analogii cu situația explozivă din Polonia sau cu nivelul de trai mai bun din țările socialiste vecine. Era, de asemenea, criticată propaganda oficială a sistemului comunist care, în mod mincinos, prezenta situația din România ca fiind prosperă.

Totodată, erau evidențiate deficiențele din domeniul comercial, precum și abuzurile unor autorități locale.

Din documentele cercetate se desprinde și neîncrederea populației față de regimul politic comunist (de exemplu în legătură cu “Proiectul Lege” privind participarea salariaților cu părți sociale la constituirea fondului de dezvoltare).

Astfel rapoartele prezentate primului secretar al Comitetului județean PCR Timiș de către conducerea Inspectoratului județean Timiș al Ministerului de Interne reflectau degradarea continuă a nivelului de trai din județ (ca și din România) din deceniul al nouălea al secolului trecut.

ON THE POPULATION FRAME OF MIND IN THE COUNTY OF TIMIȘ, IN 1982

Abstract

During 1982 the living standard in the county of Timiș (like in the whole Romania) went up in decreasing following both the accelerate process of industrialization and the international energetic crisis, and need to pay back the external falling due.

Crops export in order to pay back the external debt led to a ever greater penury of food of prime necessity: bread, sugar, and oil, meat and processed meat, flour, eggs, and butter, milk, cheese, etc.

Lack of industrial products or the necessary products for an elementary hygiene – soap, toilet paper, or tooth paste – came together with the ones above.

The population in Timiș County had to face the ever frequent stoppages of energy, of warm water, and apartments warming, or long files at the petrol stations or stations for gas cylinders.

Such a crisis generated deep dissatisfaction in the county, a population frame of mind the reports of the Timiș County Inspectorate of the Ministry of Inner Affairs registered down and those reports were submitted to the prime-secretary of the County Committee of the Romanian Communist Party.

The small retributions the villagers working in cooperates were given (after months and months) emphasized such dissatisfactions, all together with the salaries diminishing for unseating the plans in the case of those who worked in industry where the technological process was stopped for energy stoppages or lack of raw material.

The papers register so the tensions of population, their critical reaction against the economical policy promoted by the Romanian communist leaders, and the distrust of people in the communist regime and ever frequent comparisons between the situation in Romania and Poland, an image that realistically put in light the ever less living standard in Romania during the 80^s of the past century.